

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums “EESK viedoklis par konkrētiem pamatjautājumiem, kas radušies sarunās par transatlantisko tirdzniecības un ieguldījumu partnerību (TTIP)”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2016/C 487/05)

Ziņotājs: **Philippe DE BUCK**

Līdzziņotāja: **Tanja BUZEK**

Pilnsapulces lēmums	21.1.2016.
Juridiskais pamats	Reglamenta 29. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	REX
Pieņemts specializētās nodaļas sākumā	19.7.2016.
Pieņemts plenārsesijā	21.9.2016.
Plenārsesija Nr.	519
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	213/23/17

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Sarunās par transatlantisko tirdzniecības un ieguldījumu partnerību (TTIP) 2016. gads ir īpaši nozīmīgs. ES un ASV sarunu vadītāji ir pauduši apņemšanos paātrināt sarunu gaitu, lai līdz pašreizējās ASV administrācijas pilnvaru beigām panāktu vērienīgu un visaptverošu politisku vienošanos, kurā visās jomās būtu noteiktas iespējamās “apstāšanās zonas”. Tāpēc Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) ir nolēmusi izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par konkrētiem TTIP pamatjautājumiem.

1.2. Šajā atzinumā nav aplūkota nolīguma iespējamā galīgā redakcija, kas tiks izstrādāta ES un ASV sarunās. Tomēr ir svarīgi izvērtēt, kādā apjomā Eiropas organizētās pilsoniskās sabiedrības nostāja, kas pausta arī iepriekšējos EESK atzinumos, ir ņemta vērā patlaban publiski pieejamajos ES priekšlikumos. Tas ļaus izveidot spēcīgāku Eiropas Komisijas un Eiropas pilsoniskās sabiedrības partnerību turpmākās ES tirdzniecības politikas izstrādē.

1.3. Tāpēc EESK, uzsverot savu institucionālo lomu, nāk klajā ar turpmāk minētajiem ieteikumiem.

1.4. *Regulatīvā sadarbība*

1.4.1. Sarunas par TTIP rada jaunu stimulu palielināt regulatīvo sadarbību, nosakot tai augstākas prasības. Tāpēc komiteja ar gandarījumu atzīmē, ka šī ierosinātā sadaļa paredz virzību uz sabiedriskās politikas mērķiem un augsta līmeņa aizsardzību vairākās skaidri definētās jomās. EESK atzinīgi vērtē arī skaidro precizējumu, ka sadarbību regulējošās institucionālās struktūras funkcija un mērķis ir demokrātiskas kontroles apstākļos atbalstīt un konsultēt lēmumu pieņēmējus un ka tā nebūs pilnvarota nedz pieņemt tiesību aktus, nedz aizstāt kādu no iekšējām likumdošanas procedūrām.

1.4.2. Tomēr komiteja aicina skaidrāk definēt, kas ir “apgrūtināši noteikumi”, un uzsver, ka noteikumi, kas aizsargā patērētāju, darba un vides tiesības, paši par sevi nebūtu uzskatāmi par apgrūtināšiem.

1.4.3. EESK arī aicina sadaļā par labu regulatīvo praksi neierobežot pušu tiesības reglamentēt vai ieviest procedūras, kas ir līdzvērtīgas ASV publiska paziņojuma un komentāru (*notice-and-comment*) procesam.

1.4.4. Turklāt EESK aicina Eiropas Komisiju precizēt kārtību, kā tiks iesaistītas reprezentatīvās ieinteresētās personas, it sevišķi sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji.

1.5. Tehniskie šķēršļi tirdzniecībai (TBT) un sanitārie un fitosanitārie (SPS) pasākumi

1.5.1. Pēc EESK domām, priekšlikumi par standartizāciju, tehniskajiem noteikumiem, marķējumu un etiķetēm ir jāuzskata par svarīgām Eiropas Savienības aktīvajām interesēm. Komiteja pieņem zināšanai svarīgos pārredzamības noteikumus. Tomēr tā aicina:

— ņemt vērā ES standartizācijas struktūru CEN un Cenelec bažas par risku attiecībā uz brīvprātīgu standartu savstarpēju atzīšanu,

— padziļināti aplūkot marķēšanas un etiķetēšanas prasības.

1.5.2. Attiecībā uz SPS sadaļu EESK ņem vērā, ka tās pamatā ir PTO SPS nolīgums, kas ietver piesardzības principu. EESK tomēr vēlas papildu apliecinājumu, ka ES tiesību akti pārtikas jomā netiks mainīti un ka ES saglabās savus līdzšinējos ierobežojumus hormoniem, augšanas veicinātājiem un ģenētiski modificētiem organismiem.

1.6. Muita un tirdzniecības veicināšana

1.6.1. EESK atzīst, ka tirdzniecības veicināšana ir svarīgs faktors, it īpaši maziem uzņēmumiem, un atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas ierosināto sadaļu. Tomēr komiteja aicina vēl vairāk vienkāršot muitas procedūras un precizēt noteikumus par sankcijām un atbildību muitas tiesību aktu pārkāpumos.

1.7. Pakalpojumi

1.7.1. EESK atzinīgi vērtē jēgpilnās saistības, ko ES ir uzņēmusies sadaļā par pakalpojumiem, un atkārtoti aicina federālā un štatu līmenī nodrošināt lielāku piekļuvi tirgum, uzlabot regulatīvo sadarbību – atzīstot, ka piekļuve tirgum ir atkarīga arī no tās, – un saglabāt sabiedriskos pakalpojumus atbilstīgi LESD. EESK arī atgādina, ka audiovizuālie pakalpojumi neietilpst pilnvarās, tāpēc tos nevar iekļaut saistībās. Komiteja atbalsta arī Eiropas Komisijas lēmumu apturēt sarunas par piekļuvi finanšu pakalpojumu tirgum, līdz ASV puses sarunu dalībnieki skaidri piekritīs sākt apspriedes par regulatīvo sadarbību, lai šajā jomā paaugstinātu aizsardzības līmeni un finanšu stabilitāti. EESK turklāt aicina skaidri un detalizēti formulēt patlaban vispārināti definēto atbrīvojumu sabiedriskajiem pakalpojumiem, lai nodrošinātu, ka visi publiskie pakalpojumi, kas ir pieejami ārvalstīs vai ko finansē valsts, privātas peļņas vai bezpeļņas organizācijas, tiek izslēgti no darījuma.

1.8. Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība

1.8.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisijas priekšlikumam par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību ir vispusīga un detalizēta darbības joma. Tomēr EESK atgādina, ka šo noteikumu patiesā vērtība galvenokārt ir atkarīga no tā, vai reāli ir iespējams panākt to izpildi. EESK uzskata, ka ir vajadzīgs efektīvs izpildes mehānisms un spēcīgs uzraudzības mehānisms, kurš paredzētu pilsoniskās sabiedrības iesaisti. EESK nevar sniegt komentārus par TTIP ilgtspējīgas attīstības nodaļas izpildes pasākumiem, jo ir aizkavējusies priekšlikuma teksta par izpildi publicēšana. Ir svarīgi, lai Komisija sadarbotos ar pilsonisko sabiedrību un sociālajiem partneriem attiecībā uz šiem priekšlikumiem, tādējādi nodrošinot, ka tie ir izstrādāti tā, ka tos var efektīvi īstenot praksē. EESK patur iespēju izteikt piezīmes par šiem elementiem, kad tie tiks publicēti.

1.9. Ieguldījumu aizsardzība

1.9.1. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu, kura mērķis ir reformēt ieguldījumu aizsardzības sistēmu, un nodomu izveidot tādu pastāvīgu daudzpusējo tiesu ieguldījumu jomā, kas aizstātu privātas šķīrējtiesas. Tomēr EESK joprojām saskata dažus svarīgus problēmjautājumus, kas būtu jārisina; tie ir minēti 8.8. punktā. Komiteja arī aicina Eiropas Komisiju izstrādāt ietekmes novērtējumu, kas aptvertu gan jaunās ieguldījumu tiesu sistēmas izmaksas, gan tās darbību.

2. Vispārīga informācija

2.1. Kopš TTIP sarunu sākuma 2013. gada jūnijā EESK ir pildījusi svarīgu lomu ES organizētās pilsoniskās sabiedrības nostājas formulēšanā, izstrādādama atzinumus par konkrētiem TTIP sarunu aspektiem⁽¹⁾, par ieguldījumu aizsardzību un strīdu izšķiršanu starp ieguldītāju un valsti⁽²⁾ un par TTIP ietekmi uz MVU⁽³⁾. Vienlaikus Komisija ir nākusi klajā ar svarīgu paziņojumu "Tirdzniecība visiem"⁽⁴⁾, kurā sniegti nosacījumi turpmākajiem tirdzniecības un ieguldījumu līgumiem. EESK savā atzinumā⁽⁵⁾ ir atbalstījusi pieeju, kas izklāstīta paziņojumā. Komiteja sadarbībā ar citām ES iestādēm arī cenšas iesaistīties saturīgās pilsoniskās sabiedrības diskusijās par TTIP, organizējot vairākus ar TTIP saistītus pasākumus, tostarp uzklaušanās un EESK locekļu braucienus uz ASV.

2.2. EESK norāda, ka TTIP sarunu norise ir pārredzamāka nekā iepriekšējās sarunās par tirdzniecību un ieguldījumiem – tās ir pirmās, attiecībā uz kurām ir publicēts Padomes pilnvarojums un ES nostājas, kā arī vairāki teksta priekšlikumi. Ir izveidota padomdevēju grupa, kurā piedalās eksperti dažādos jautājumos – saistībā ar patērētājiem, arodbiedrībām, uzņēmējdarbību, vidi un sabiedrības veselību –, lai ES tirdzniecības sarunu dalībniekiem sniegtu kvalitatīvas konsultācijas jomās, uz kurām šīs sarunas attiecas. Tomēr savas institucionālās funkcijas dēļ EESK pauž nožēlu, ka nav tikusi oficiāli iekļauta šajā konkrētajā TTIP padomdevēju grupā⁽⁶⁾. Eiropas Komisija ir izveidojusi TTIP veltītu tīmekļa vietni, kurā ir pieejamas fakto lapas un lasīšanas norādījumi, dokumenti par ES nostāju (kuros ir noteikta un izklāstīta ES vispārējā pieeja konkrētiem jautājumiem), ES teksta priekšlikumi (ES sākotnējie priekšlikumi juridiskajiem tekstiem par tematiem, kas ir iekļauti TTIP) un ES tirgus piekļuves piedāvājums attiecībā uz pakalpojumiem. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšlikumu izveidot pilsoniskās sabiedrības forumu, kurā darbosies neatkarīgu pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji, tostarp vietējo konsultantu grupu dalībnieki, lai risinātu dialogu par šā nolīguma īstenošanu un piemērošanu.

2.3. Šā atzinuma pamatā ir iepriekšējo atzinumu konstatējumi, kuros ir pieprasīts TTIP sniegtās priekšrocības vienmērīgi sadalīt starp uzņēmējiem (tostarp MVU), darba ņēmējiem, patērētājiem un iedzīvotājiem un kā priekšnosacījumu nolīguma pieņemšanai noteikt spēkā esošo augsto ES standartu aizsardzību. EESK uzskata, ka attiecībā uz noteiktām sadaļām ir jāanalizē jau publicētās ES nostājas un teksta priekšlikumi, lai izvērtētu, kādā apjomā tās atbilst šiem priekšnosacījumiem, un lai noteiktu Eiropas pilsoniskās sabiedrības galvenās intereses un iebildumus. EESK ir izvēlējusies analizēt priekšlikumus par regulatīvo sadarbību, tostarp labu regulatīvo praksi (publiski pieejams no 2016. gada 21. marta), tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībai (TBT) un sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem (SPS) (abi publiski pieejami no 2015. gada janvāra), muitas un tirdzniecības veicināšanu (publiski pieejams no 2015. gada janvāra un grozīts 2016. gada martā), pakalpojumiem (publiski pieejams no 2015. gada jūlija), ilgtspējīgu attīstību (publiski pieejams no 2015. gada novembra) un ieguldījumiem (publiski pieejams no 2015. gada novembra). Šis atzinums attiecas uz dokumentiem, kas publicēti līdz 2016. gada 14. jūlijam.

⁽¹⁾ Sk. EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu "Transatlantiskās tirdzniecības attiecības un EESK viedoklis par pastiprinātu sadarbību un iespējamo ES un ASV brīvās tirdzniecības nolīgumu" (OV C 424, 26.11.2014., 9. lpp.).

⁽²⁾ Sk. EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu "Ieguldītāju aizsardzība un strīdu izšķiršana starp ieguldītāju un valsti saistībā ar ES tirdzniecības un ieguldījumu nolīgumiem ar trešām valstīm" (OV C 332, 8.10.2015., 45. lpp.).

⁽³⁾ Sk. EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu "TTIP un tās ietekme uz MVU" (OV C 383, 17.11.2015., 34. lpp.).

⁽⁴⁾ Eiropas Komisijas paziņojums "Tirdzniecība visiem. Ceļā uz atbildīgāku tirdzniecības un ieguldījumu politiku" (COM(2015) 497 final).

⁽⁵⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Tirdzniecība visiem – Ceļā uz atbildīgāku tirdzniecības un ieguldījumu politiku" (OV C 264, 20.7.2016., 123. lpp.).

⁽⁶⁾ Skatīt 5. zemsvītras piezīmi.

2.4. Jānorāda, ka Eiropas Komisija 2016. gada 14. jūlijā publicēja priekšlikumu par nolīguma institucionālo struktūru⁽⁷⁾, ar ko paredz izveidot vietējās konsultantu grupas (VKG), kurās darbotos pilsoniskās sabiedrības pārstāvji un kuras būtu pilnvarotas konsultēt puses par nolīguma piemērošanu. Komiteja ir gandarīta, ka vietējo konsultantu grupu pilnvaras ir paplašinātas, lai ietvertu jebkurus būtiskus jautājumus attiecībā uz nolīgumu, tomēr pauž nožēlu, ka ES priekšlikumā nav skaidri noteikts, ka abu vietējo konsultantu grupu kopīgās sanāksmes var sasaukt pēc grupu pašu iniciatīvas, un ka Pilsoniskās sabiedrības forumu var sasaukt tikai Apvienotā komiteja. Pilsoniskās sabiedrības foruma sanāksmes būtu iespēja abām vietējām konsultantu grupām strādāt pie kopīgiem ieteikumiem līgumslēdzējām pusēm.

2.5. Šajā saistībā EESK ir dziļi sarūgtināta par to, ka posmā, kad sarunas norisināsies saskaņā ar konsolidētajiem tekstiem, līdz šim panāktā plašā pārredzamība būs nopietni apdraudēta, ja vien ASV nepiekrītīs šos tekstus padarīt pieejamus sabiedrībai vai vismaz ES padomdevēju grupai. Tāpēc EESK aicina Komisiju turpināt darīt visu iespējamo, lai pievērstu sava sarunu partnera uzmanību šim jautājumam.

3. Regulatīvā sadarbība

3.1. Regulatīvā sadarbība ir viens no trim TTIP pilāriem – pārējie ir piekļuve tirgum un tirgus noteikumi –, un to veido četri elementi: horizontālie aspekti (kas, no vienas puses, ietver sadaļu par regulējuma saskaņotību jeb labu regulatīvo praksi un, no otras puses, sadaļu par regulatīvo sadarbību starp regulējošajām iestādēm), tehniskie šķēršļi tirdzniecībai (TBT), pārtikas nekaitīgums un dzīvnieku un augu veselība (SPS), kā arī nozaru pielikumi. Šīs nodaļas mērķis ir sniegt piezīmes par pirmo no minētajiem elementiem – horizontālajiem aspektiem –, savukārt nākamajā nodaļā tiks iztirzāti TBT un SPS.

3.2. Regulatīvā sadarbība ir noteikta par vienu no TTIP pamatmērķiem, jo tai var būt svarīga nozīme tirdzniecības un ieguldījumu veicināšanā, kā arī konkurētspējas – īpaši mazu uzņēmumu konkurētspējas – uzlabošanā. Mazie un vidējie uzņēmumi jo sevišķi sagaida, ka radīsies jaunas iespējas, jo atšķirībā no lieliem uzņēmumiem tiem nav resursu, lai orientētos normatīvajā vidē, kas katrā Atlantijas okeāna krastā ir atšķirīga. Tajā pašā laikā labāka regulatīvo režīmu saderība dotu apjomradītu ietaupījumu iespējas lieliem uzņēmumiem, kas veic darījumus starp Eiropu un ASV.

3.3. Centieni sadarboties regulējuma jomā nav jauna tendence⁽⁸⁾. Sarunas par TTIP rada jaunu stimulu palielināt regulatīvo sadarbību, nosakot tai augstākas prasības. EESK uzskata, ka nav viegli prognozēt ieguvumus no pastiprinātas regulatīvās sadarbības – galvenokārt tāpēc, ka tie atšķirsies atkarībā no sadarbības līmeņa, par kādu sarunās tiks panākta vienošanās. Eiropas Komisijas sagatavotajā vidusposma tehniskā ziņojuma projektā par ilgtspējas ietekmes novērtējumu tiek lēsts, ka 76 % TTIP ietekmes tiks panākti no regulatīvās sadarbības, savukārt 24 % tā kopējā ieguvuma – no tarifu samazināšanas⁽⁹⁾.

3.4. Tomēr EESK uzskata, ka ir svarīgi nodrošināties, lai regulatīvās sadarbības process tiktu izmantots nevis sociālo, darba, patērētāju aizsardzības un ekoloģisko standartu pazemināšanai, bet gan drīzāk paaugstināšanai. Ja šie nosacījumi tiktu ievēroti, ne tikai būtu ekonomiski ieguvumi, bet arī varētu palīdzēt regulējošajām iestādēm sasniegt savus sabiedriskās politikas mērķus.

3.5. EESK pamata arguments bija augstā ES aizsardzības līmeņa nodrošināšana. Pašreizējais priekšlikums sadaļas par regulatīvo sadarbību x1.b pantā ir virzīts uz sabiedriskās politikas mērķiem un augstu aizsardzības līmeni cita starpā šādās jomās: sabiedrības veselība; cilvēku, dzīvnieku un augu dzīvība un veselība; veselība un drošība; darba apstākļi; dzīvnieku labturība; vide; patērētāji; sociālā aizsardzība un nodrošinājums; personas dati un kibernetikas drošība; kultūras daudzveidība; finanšu stabilitāte.

⁽⁷⁾ Sk. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/july/tradoc_154802.pdf.

⁽⁸⁾ Piemēram, Transatlantiskā ekonomikas padome (TEC), kas izveidota 2007. gadā, Augsta līmeņa sadarbības forums un Augsta līmeņa regulatīvās sadarbības forums.

⁽⁹⁾ Ecorys, "Tirdzniecības ilgtspējas ietekmes novērtējums par transatlantisko tirdzniecības un ieguldījumu partnerību (TTIP) starp ES un ASV. Vidusposma tehniskā ziņojuma projekts", 18. lpp. (<http://www.trade-sia.com/ttip/wp-content/uploads/sites/6/2014/02/TSIA-TTIP-draft-Interim-Technical-Report.pdf>).

3.6. Tomēr EESK pauž bažas, ka to varētu mazināt x1.d pants, kurā noteikts mērķis “samazināt nevajadzīgi apgrūtināšas (..) regulējošas prasības”⁽¹⁰⁾. EESK bažijas, ka šādu formulējumu varētu skaidrot kā uzskatu, ka regulējums, kas aizsargā patērētāja, darba ņēmēja un vides tiesības, ir apgrūtināšs jau pats par sevi.

3.7. Tāpēc EESK vēlas vēlreiz stingri uzsvērt, ka esošo augsto standartu aizsargāšana ir pamatprasība un ka regulatīvajai sadarbībai līdzās tirdzniecības iespēju paplašināšanai ir jāgādā arī par cilvēku drošības, veselības un ekonomiskās labklājības uzlabošanu abos Atlantijas okeāna krastos. Tāpēc galīgajā nolīgumā šī apņemšanās vēlreiz ir jāaplūcina ļoti skaidrā un detalizētā formulējumā. EESK pauž bažas par ES priekšlikumu attiecībā uz labu regulatīvo praksi. Regulatīvajai sadarbībai būtu jātiecas uzlabot regulatoru dialogu, nevis iespaidot otras puses likumdošanas procesus. EESK aicina Eiropas Komisiju precizēt sava priekšlikuma sadaļu par labu regulatīvo praksi.

3.8. Šajā ziņā EESK uzskata, ka pašreizējais priekšlikums sadaļai par labu regulatīvo praksi, kurā norādīts, ka pusēm būs izvirzīta prasība izskatīt neregulatīvas alternatīvas (tostarp arī izvēlēties nereglamentēt), kas panāktu normatīva akta mērķi, nav uzskatāms par tādu, kurš ierobežo pušu tiesības reglamentēt. Skaidrības labad nolīguma tekstā būtu jāprecizē, ka šis noteikums neierobežo pušu tiesības reglamentēt. Komiteja arī norāda, ka 6. pants priekšlikumā par konsultēšanos ar ieinteresētajām personām nebūtu uzskatāms par ekvivalentu ASV publiskas paziņošanas un komentēšanas procesam.

3.9. Tāpēc EESK uzskata, ka arī turpmāk galvenajam mērķim vajadzētu būt tirdzniecības attīstīšanai. Ir svarīgi, lai TTIP sarunās tiktu atbalstīta nevajadzīgu tirdzniecības šķēršļu novēršana⁽¹¹⁾.

3.10. EESK atzinīgi vērtē to, ka pašreizējā Komisijas priekšlikumā ir skaidri noteikts, ka institucionālās struktūras uzdevums un mērķis ir Eiropas Parlamenta un ES Padomes īstenotas demokrātiskas kontroles apstākļos sniegt atbalstu un padomu lēmumu pieņēmējiem⁽¹²⁾. Nedrīkst radīt apdraudējumu parastajam likumdošanas procesam, un ir jānovērš kavēšānās vai regulatīvā procesa apstāšanās. EESK atzinīgi vērtē ierosināto 1. pantu, kurā atkārtoti apstiprinātas gan tiesības reglamentēt, gan arī noteikt aizsardzības līmeni. Tomēr ir ārkārtīgi svarīgi priekšlikumā paredzēt dažādo komiteju un grupu sastāvu un procesuālos noteikumus. EESK aicina Eiropas Komisiju nodrošināt saskaņotību un konsekveni starp sadaļām par horizontālo regulatīvo sadarbību, tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībai (TBT) un sanitārajiem un fitosanitārajiem (SPS) pasākumiem, kā arī nozaru pielikumiem.

3.11. Ir jāgādā, lai dialogs notiktu regulatīvā procesa sākumā, jo tad tas palielina iespējas rast tāds politiskus risinājumus, kuri ietver pārrobežu apsvērumus. Komisijas priekšlikumā ir skaidri jāapraksta pārredzams ieinteresēto personu iesaistīšanās process, kas Eiropas Savienībā ir viens no laba likumdošanas procesa pamatprincipiem. Lai regulatīvā sadarbība sasniegtu integrējošu iznākumu un priekšlikumus regulatoriem, vajadzīga strukturēta un līdzsvarota ieinteresēto personu, proti, uzņēmēju, patērētāju, vides aizsardzības grupu un darba ņēmēju, iesaiste.

3.12. Lai panāktu noteiktu progresu, starp ES un ASV regulējošajām iestādēm ir jānodrošina savlaicīgas konsultācijas par regulējumu. Diskusijas agrīnā politikas veidošanas posmā varētu palielināt iespējamību, ka turpmāk tiks pieņemti savstarpēji savietojami noteikumi, un ļaus tirgus dalībniekiem vienlaikus nodrošināt atbilstību abiem režīmiem. Tomēr regulējošajām iestādēm iesaistīšanās dialogā un atbildēšana uz attiecīgo pretējās puses partneru vai ieinteresēto personu piezīmēm būtu jāuzskata par brīvprātīgu, lai nepieļautu paralizējošu iedarbību uz regulējumu.

3.13. EESK aicina Eiropas Komisiju precizēt veicamos pasākumus gan attiecībā uz iepriekš minēto dialogu, gan reprezentatīvo ieinteresēto personu – īpaši sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju – iesaisti. Ir nepieciešama droša garantija, ka attiecīgās ieinteresētās personas varēs piedalīties pārredzamā dialogā, ko nodrošina skaidri noteikta procedūra, kura paredz vienlīdzīgu attieksmi un novērš regulatīvā procesa aizkavēšanos. Eiropas Savienībai savukārt būtu jāapsver iespēja izmantot pārredzamības reģistru, ar kura palīdzību noteikt ieinteresēto personu reprezentatīvīti un atbilstību attiecīgajai pārstāvības funkcijai.

⁽¹⁰⁾ 2016. gada 21. martā publiskots pārskatītais ES priekšlikuma teksts par regulatīvo sadarbību (<http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/154377.htm>).

⁽¹¹⁾ *Sociaal-Economische Raad (SER)*, konsultatīvs ziņojums 16/04E par TTIP (<https://www.ser.nl/~media/files/internet/talen/engels/2016/ttip.ashx>).

⁽¹²⁾ Sk. Francijas Ekonomikas, sociālo un vides lietu padomes (*Conseil économique social et environnemental*) atzinumu *Les enjeux de la négociation du projet de Partenariat transatlantique pour le commerce et l'investissement (PTCI)* (http://www.lecese.fr/sites/default/files/pdf/Avis/2016/2016_01_projet_partenariat_tranatlantique.pdf).

4. Tehniskie šķēršļi tirdzniecībai (TBT) un sanitārie un fitosanitārie (SPS) pasākumi

4.1. EESK ir gandarīta, ka priekšlikumā patlaban ir iekļauts PTO nolīgums par tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībai. Turklāt ierosinātajā sadaļā par tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībai aplūkotas tehniskās prasības (tehniskie noteikumi un standarti) un atbilstības novērtēšanas prasības. Pēc EESK domām, priekšlikumi par standartizāciju, tehniskajiem noteikumiem, marķējumu un etiķetēm ir jāuzskata par svarīgām Eiropas Savienības aktīvajām interesēm. Ir svarīgi nodrošināt, ka minētie priekšlikumi netiek izmantoti, lai apšaubītu veselības un drošības, kā arī sociālās aizsardzības noteikumu nepieciešamību.

4.2. EESK pieņem zināšanai svarīgos pārredzamības noteikumus: tā atkārtoti uzsver pienākumu informēt PTO par pasākumiem, sniegt informāciju otrajai pusei, piedāvāt iespēju sniegt rakstiskus komentārus un sniegt atbildes uz šādiem komentāriem. Turklāt ir noteikts, ka tiek publicēti visi piemērojamie tehniskie noteikumi – gan jaunie, gan reģistrā iekļautie –, kā arī standarti, uz kuriem tehniskajos noteikumos ir ietverta atsaucē (jo vairums standartu attiecīgajā nozarē tiek izmantoti, taču regulējošās iestādes tehniskajos noteikumos uz tiem neiekļauj atsauci vai neizmanto tos).

4.3. Saistībā ar standartizāciju EESK atzinīgi vērtē sadarbību starp standartizācijas struktūrām, kā arī ierobežotos savstarpējās atzīšanas principus. Tomēr EESK ir ņēmusi vērā CEN un Cenelec paustās bažas par brīvprātīgo standartu savstarpējās atzīšanas riskiem transatlantiskajā tirdzniecībā un ieguldījumu partnerībā. EESK aicina Komisiju apsvērt ES standartizācijas struktūru priekšlikumus un nodrošināt ES interešu aizsardzību. Pat garantija, ka visas attiecīgās ieinteresētās personas varētu sniegt ieguldījumu jaunu standartu izstrādē, ir ļoti būtiska.

4.4. ASV un ES standartizācijas sistēmas ir ļoti atšķirīgas. Viens no ES vienotā tirgus pilāriem – princips, kas paredz, ka produktam visur tiek piemēroti vienādi standarti, – nepastāv ASV. Kad Eiropā pieņem jaunu standartu, ar to nesaskanīgi valstu standarti tiek atcelti, savukārt ASV vienlaikus pastāv dažādi tirgus standarti, tāpēc mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir grūti izprast, kurš standarts vislabāk atbilstu to ražojumiem. Lai palielinātu pārredzamību un atbalstītu mazus uzņēmumus, ASV ir jāizveido palīdzības dienests, kas sniegtu palīdzību ES uzņēmumiem, kuri vēlas eksportēt uz ASV tirgu. Tie bieži vien ir mazi uzņēmumi ar ierobežotiem resursiem, bet augstu specializācijas līmeni kādā tirgus nišā, kas arī ir to konkurētspējas pamatā.

4.5. EESK pauž nožēlu par to, ka svarīgi jautājumi, piemēram, elektrodrošība, elektromagnētiskā savietojamība, iekārtas un telesakari, kas ir skaidras ES aktīvās intereses, ir atlikti kā nākotnes prioritātes; sarunu iznākumā sagatavotajā atbilstības novērtējumā tie būtu jāiekļauj konkrētajos rezultātos.

4.6. EESK pauž nožēlu arī par to, ka sadaļā par marķējumu un etiķetēm nav noteiktas ne turpmākā darba prioritārās jomas, ne pagaidu pasākumi saistībā ar marķējuma un etiķešu prasību turpmākās pārskatīšanas termiņu vai sarunu iznākuma piemērošanu noteiktās nozarēs.

4.7. Ierosinātā sadaļa par sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem pamatojas uz PTO SPS nolīgumu un piezīmēm par ES teksta priekšlikumu, kas diskusijai ar ASV tika iesniegts sarunu kārtā, kura notika no 2014. gada 29. septembra līdz 3. oktobrim, un publicēts 2015. gada 7. janvārī.

4.8. PTO SPS nolīgums, kas attiecas uz pārtikas nekaitīguma, dzīvnieku un augu valsts veselības noteikumu piemērošanu, ietver piesardzības principu (5. panta 7. punkts), kurš tagad ir iekļauts Lisabonas līgumā. Tas nav apspriežams sarunās, tātad nevar tikt iekļauts nolīgumā. Tāpēc EESK pauž stingru atzinību pārliecībai, ko izteikusi ES, ka TTIP negrozīs pastāvošo pārtikas tiesisko regulējumu, ka ES saglabās savus ierobežojumus attiecībā uz hormoniem un augšanas veicinātājiem gaļā un ka TTIP nemainīs ES tiesību aktus par ģenētiski modificētiem organismiem.

5. Muitas un tirdzniecības veicināšana

5.1. Tā kā preču tirdzniecība veido lielu transatlantiskās tirdzniecības daļu, jebkādi centieni uzlabot muitas procedūras būtiski ietekmēs divpusējo tirdzniecību, īpaši mazos uzņēmumus.

5.2. EESK atzinīgi vērtē papildu ierosinājumus, kuru mērķis ir atvieglot muitas procedūras, it īpaši vienota kontaktpunkta izveidi abās Atlantijas okeāna pusēs, uzlabotu starptautisko standartu koordināciju, tirdzniecības atvieglošanas partnerības programmas izstrādi, datu saskaņošanu un pielāgošanu, apņemšanos izvērtēt, kādi dati būtu jāpielāgo, un Apvienotās muitas sadarbības komitejas atbildības paplašināšanu, lai tā darbotos kā specializēta muitas komiteja attiecībā uz vairākām nākotnē definējamām jomām un iepriekšējiem nolēmumiem.

5.3. EESK aicina Eiropas Komisiju precizēt elementus, kas ir īpaši svarīgi ES uzņēmumiem un kas vēl nav pietiekami izskaidroti pieejamajā tekstā, piemēram, *de minimis* vērtību, papildu maksu atcelšanu, kā arī sankcijas un atbildību par muitas tiesību aktu pārkāpumiem.

6. Pakalpojumi

6.1. Attiecībā uz pakalpojumu jomu ES piedāvā nozīmīgas saistības nozarēs, kas ir noteicošas Eiropas konkurētspējas un izaugsmes veicināšanai (digitālā un telesakaru joma), globālo vērtību ķēžu integrācijas paātrināšanai (transporta, kurjerpasta pakalpojumu, uzņēmējdarbības pakalpojumu un profesionālo pakalpojumu joma) vai skar svarīgas ekonomikas nozares (būvniecība, mazumtirdzniecība un enerģētika).

6.2. EESK arī ar gandarījumu atzīmē, ka ES priekšlikumā ir paredzēta sistēma, ar kuras palīdzību veicināt godīgu, pārredzamu un konsekventu režīmu profesionālās kvalifikācijas savstarpējai atzīšanai, un izklāstīti vispārēji nosacījumi, pēc kuriem risināt sarunas par savstarpējās atzīšanas nolīgumiem, kas ir ļoti svarīgi, lai uzlabotu tirgus pieejamību ES pakalpojumu sniedzējiem.

6.3. EESK atgādina ar pakalpojumiem saistītos trīs galvenos aspektus: nepieciešamību uzlabot piekļuvi tirgum gan federālā, gan štatu līmenī; atzīšanu, ka piekļuve tirgum ir atkarīga arī no pastiprinātas regulatīvās sadarbības; prasību saglabāt sabiedrisko pakalpojumu specifiskās iezīmes atbilstīgi LESD.

6.4. EESK uzsver: Komisijai būtu jānodrošina, ka pakalpojumu ziņā TTIP ir plašāks par esošajiem nolīgumiem, piemēram, Vispārējo vienošanos par pakalpojumu tirdzniecību (*GATS*) un pakalpojumu tirdzniecības nolīgumu (*TISA*), un būtu jānoslēdz konkrētas vienošanās, kas likvidētu daudzos diskriminējošos šķēršļus, kuri pastāv ASV.

6.5. EESK uzsver, ka Komisijai būtu jāņem vērā jautājums, kas attiecas uz nelīdzsvarotu piekļuvi tirgum: ASV uzņēmumi var izmantot ES vienotā tirgus priekšrocības, turpretī ES uzņēmumiem jārēķinās ar ASV tirgus sadrumstalotību, jo daudzas pakalpojumu nozares tiek reglamentētas štata līmenī. EESK vērs uzmanību uz to, ka vēl aizvien eksistē vīzas prasība, ko ASV ir noteikušas dažu ES dalībvalstu pilsoņiem, lai gan ASV pilsoņiem nav nepieciešama vīza ieeļošanai Eiropas Savienībā, un tas rada diskriminējošu attieksmi pret ES pilsoņiem un kaitē divpusējam attiecībām.

6.6. Par atsevišķām nozarēm EESK vēlas izteikt šādas piezīmes:

— audiovizuālie pakalpojumi neietilpst pilnvarās, tāpēc tos nevar iekļaut saistībās,

— piekļuve finanšu pakalpojumu tirgum būtu jāaptur, kamēr ASV sarunu dalībnieki nav skaidri piekrituši uzsākt diskusijas par regulatīvo sadarbību. Par šādas regulatīvas sadarbības mērķi jāizvirza aizsardzības un finansiālās stabilitātes līmeņa paaugstināšana,

— būtu jānodrošina pilnīga sabiedrisko pakalpojumu aizsardzība, jo tie garantē pastāvošos augstos standartus attiecībā uz pamatpakalpojumu un sensitīvu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem. Lai to panāktu, ir jānosaka skaidri un vispārīgi definēti izņēmumi.

6.7. Attiecībā uz sabiedriskajiem pakalpojumiem EESK savā atzinumā "Tirdzniecība visiem" norādīja, ka sabiedrisko pakalpojumu aizsardzību tirdzniecības nolīgumos "vislabāk var panākt, izmantojot pozitīvu sarakstu gan attiecībā uz piekļuvi tirgum, gan attiecībā uz valstu režīmiem". Tomēr TTIP pašreizējam ES piedāvājumam attiecībā uz pakalpojumiem raksturīga iepriekš nebijusi "hibrīdpieceja" pakalpojumu sarakstam, kas varētu radīt būtisku nenoteiktību.

6.8. III pielikumā par piekļuvi tirgum ir sniegts pozitīvs saraksts, kas formulēts tāpat kā ES GATS sarakstā, kur "sabiedriskie pakalpojumi sastopami tādās nozarēs kā saistītie zinātnisko un tehnisko konsultāciju pakalpojumi, pētniecības un izstrādes pakalpojumi sociālajās un humanitārajās zinātnēs, tehniskās testēšanas un analīzes pakalpojumi, pakalpojumi vides jomā, veselības pakalpojumi, pārvadājumu pakalpojumi un visa veida pārvadājumu papildpakalpojumi. Šādu pakalpojumu sniegšanai ekskluzīvas tiesības parasti piešķir privātiem operatoriem, piemēram, operatoriem, kuriem ir publisku iestāžu koncesijas, ievērojot īpašas pakalpojumu sniegšanas saistības. Tā kā sabiedriskie pakalpojumi bieži pastāv arī līmenī, kas zemāks par centrālo līmeni, nav lietderīgi detalizētu un izsmelšu sarakstu veidot katrai nozarei atsevišķi" ⁽¹³⁾. Tomēr sabiedrisko pakalpojumu klauzulai, kas ļauj saglabāt monopola struktūras, ir vairāki trūkumi, tostarp fakts, ka tā neaptver ierobežojumus, piemēram, ekonomisko vajadzību testus vai kvotas. EESK vēlas uzsvērt, ka sabiedrisko pakalpojumu atbrīvojums ir jāpiemēro visiem piegādes veidiem.

6.9. EESK aicina III pielikumā sniegt skaidru un detalizētu formulējumu par atbrīvojumu sabiedriskajiem pakalpojumiem, lai nodrošinātu, ka visi publiskie pakalpojumi, ko nodrošina ārvalstu pakalpojumu sniedzēji vai ko finansē valsts, privātas peļņas vai bezpeļņas organizācijas, tiek izslēgti no darījuma.

6.10. Lai gan II pielikumam nogaidīšanas un t. s. "sprūdrata" klauzulas netiek piemērotas, EESK bažijas, ka sarunu rezultātā ES iebildes, kas pašlaik ir minētas II pielikumā, varētu tikt pārceltas uz I pielikumu, tādējādi neļaujot atgriezties pie liberalizācijas apspriešanas. Šajā kontekstā EESK atbalsta Nīderlandes Sociālo un ekonomikas lietu padomes konsultatīvā ziņojuma tēzi, ka valdībām ir jāsauglabā brīvība noteikt konkrētus pakalpojumus – atbilstīgi savām prioritātēm – kā "vispārējās sabiedriskas nozīmes" pakalpojumus ⁽¹⁴⁾.

6.11. EESK arī pauž bažas par to, ka valdības regulējumu jebkādā pakalpojumu jomā, kas nav atbilstoši minēta I un II pielikumā, ASV valdība varētu apšaubīt, pamatojoties uz valsts režīma vai vislielākās labvēlības saistību pārkāpumiem, kuri konstatēti ar štatu strīdu procedūrām vai ar ieguldījumu tiesu sistēmas starpniecību.

6.12. EESK pauž nožēlu par to, ka, salīdzinot ar citām sadaļām, piekļuve pakalpojumu tirgum ir atstāta novārtā, un aicina Komisiju pastiprināt centienus likvidēt atlikušos ASV tirgus piekļuves šķēršļus. ASV joprojām nav atcēlusi pilnīgo aizliegumu jūras transporta nozarē. Pastāv kapitāldaļu maksimālās robežvērtības, piemēram, gaisa transporta nozarē 25 % un telesakaru nozarē 20 %, kā arī pārrobežu šķēršļi, piemēram, telesakariem un satelītiem. Ir ļoti daudz pilsonības prasību, piemēram, banku, apdrošināšanas un grāmatvedības jomā. Lai sniegtu juridiskus, grāmatvedības, inženierijas un apdrošināšanas pakalpojumus, ir jāatbilst pastāvīgās dzīvesvietas prasībām. Piemēram, juridiskajiem, grāmatvedības un apdrošināšanas pakalpojumiem tiek piemērotas vietējās klātbūtnes prasības, apdrošināšanas nozarē pastāv prasības attiecībā uz juridisko formu utt.

7. Ilgtspējīga attīstība

7.1. TTIP sniedz pusēm iespēju ar tirdzniecību veicināt ilgtspēju un attiecībā uz ilgtspējas mērķiem rīkoties daudz vērienīgāk nekā saistībā ar jebkuru citu tirdzniecības nolīgumu, ko ir noslēgušas abas puses. Atzinumos REX/390 un REX/449 ⁽¹⁵⁾ EESK prasīja kā svarīgu nolīguma daļu iekļaut sadaļu par stingru tirdzniecības politiku un ilgtspējīgu attīstību, tāpēc komiteja atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikuma visaptverošo un detalizēto darbības jomu. Tomēr EESK uzskata, ka šo noteikumu patiesā vērtība galvenokārt ir atkarīga no tā, vai beigu beigās reāli ir iespējams panākt to izpildi.

7.2. Atzinumā REX/390 norādīts, ka nopietnam pilsoniskās sabiedrības pārraudzības mehānismam jābūt ikviena nolīguma būtiskai sastāvdaļai. Tāpēc EESK pilnībā atbalsta komisāres C. Malmström teikto, ka ilgtspējīgās attīstības sadaļā ir vajadzīgi efektīvi izpildes mehānismi ⁽¹⁶⁾. EESK atbalsta arī Nīderlandes Ekonomikas un sociālo lietu padomes un Francijas Ekonomikas un sociālo lietu padomes konsultatīvā ziņojuma ieteikumus par spēju nepieciešamības gadījumā pusēm noteikt reālas sankcijas ⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ Eiropas Savienības piedāvājums pakalpojumu un ieguldījumu jomā (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/july/tradoc_153670.pdf).

⁽¹⁴⁾ Skatīt 11. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁵⁾ Skatīt 5. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁶⁾ Komisāres Malmström 2015. gada 17. novembra ziņojums http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/november/tradoc_153968.pdf.

⁽¹⁷⁾ Skatīt 12. un 11. zemsvītras piezīmi.

7.3. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas tālējošo apņemšanos nodrošināt augstus darba un vides standartus. EESK atzinīgi vērtē to, ka nolīguma preambulā un atsevišķā ilgtspējīgas attīstības sadaļas pantā vēlreiz ir apliecinātas tiesības reglamentēt un noteikt augstu aizsardzības līmeni.

7.4. EESK ir aicinājusi puses atkārtoti apliecināt apņemšanos efektīvi īstenot un izpildīt nodarbinātības jomas tiesību aktus un savus pienākumus, ko rada dalība Starptautiskajā Darba organizācijā (SDO). Tāpēc EESK atzinīgi vērtē saistošu noteikumu iekļaušanu par tādu darba pamatstandartu aizsardzību kā biedrošanās brīvība un tiesības uz darba koplīgumu slēgšanas sarunām (kas izpaužas arodbiedrību izveidē un dalībā tajās), piespiedu un obligātā darba izskaušana, bērnu darba reāla izskaušana un vienlīdzība un nediskriminācija attiecībā uz nodarbinātību un profesiju. Turklāt EESK atzinīgi vērtē to, ka puses apņemas nodrošināt arī pienācīgus darba apstākļus, darba drošību un veselības aizsardzību darbā. Lai šos ilgtspējīgas attīstības noteikumus padarītu saistošus, ir jāīsteno "trīs soļu" pieeja, kas paredz apspriešanos ar valdībām, kā arī vietējo padomdevēju grupu, ekspertu grupu, tostarp SDO, iesaisti un vispārīgo strīdu risināšanas noteikumu iekļaušanu nolīgumā.

7.5. Attiecībā uz vides aspektiem iekļautais tirdzniecības noteikums, kurā paredzēta ķīmisku vielu un atkritumu apsaimniekošana videi drošā veidā, saskan ar pilsoniskās sabiedrības izteiktajām bažām. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē to, ka nolīgumā tiek iekļauti noteikumi ar mērķi novērst vai mazināt ķīmisko vielu un atkritumu nelabvēlīgo ietekmi uz cilvēku veselību un vidi. EESK atzinīgi vērtē arī to, ka puses apņemas ilgtspējīgi apsaimniekot mežus un savstarpēji atzīst nelegālas, neregistrētas un nereglamentētas zvejas negatīvo ietekmi.

7.6. Atzinīgi ir vērtējams priekšlikumā ietvertais noteikums, kas paredz pušu sadarbību tajos darba tiesību un vides politikas aspektos, kuri saistīti ar tirdzniecību. EESK atbalsta to, ka tiek atzīta nozīme, kāda sadarbībai ir pienācīgas kvalitātes nodarbinātības nodrošināšanā globālajās vērtību ķēdēs, kā arī stratēģijas un politikas izstrādē ar mērķi veicināt tirdzniecības devumu resursu efektīvā izmantošanā, zaļajā ekonomikā un aprites ekonomikā⁽¹⁸⁾.

7.7. EESK atbalsta mērķi aizsargāt darba tiesības un vidi, izmantojot rīcības kodeksu, standartu sistēmas, marķēšanu, sertificēšanu, verificēšanu un citus saistītos uzņēmējdarbības politikas virzienus.

7.8. Atbildīga uzņēmumu rīcība, piemēram, korporatīva sociālā atbildība, var vēl vairāk stiprināt ilgtspējas mērķus. EESK atbalsta to, ka sadaļā par ilgtspēju tiek iekļautas tiesas atsauces uz ESAO vadlīnijām daudznacionāliem uzņēmumiem, ANO Globālo līgumu, standartu ISO 26000, SDO Trīspusējo deklarāciju par principiem attiecībā uz starptautiskiem uzņēmumiem un sociālo politiku (MNE deklarāciju) un ANO Vadošajiem principiem uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām.

7.9. EESK pieņem zināšanai, ka ES teksta priekšlikumā nav iekļauti elementi, kas attiecas uz strīdu izšķiršanu un ko izstrādās vēlāk, un komiteja patur iespēju izteikt piezīmes par šiem elementiem, kad tie tiks publicēti.

7.10. Lai atbalstītu pušu apņemšanos veicināt tādu starptautisko tirdzniecību, kura palīdzētu sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus, EESK dod priekšroku uz sociālo dialogu balstītam izpildes mehānismam. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumus izveidot vietējās konsultantu grupas, kuru sastāvā darbotos pilsoniskās sabiedrības grupas, kas līdzsvaroti pārstāvētu uzņēmumu, darba ņēmēju, patērētāju, vides un sabiedrības veselības intereses un kas var sniegt viedokli vai ieteikumus par TTIP⁽¹⁹⁾ īstenošanu. Spēkā esošie nolīgumi ir pierādījums tam, ka šādu uzraudzības mehānismu efektivitāti var nodrošināt, ja ES iestādes pēc uzraudzības iestāžu iesniegtajiem ieteikumiem veic izmeklēšanu un šie ieteikumi ir saistīti ar izpildes procesu.

8. Ieguldījumi

8.1. EESK ņem vērā, ka Komisija ir iesniegusi teksta priekšlikumu par ieguldījumu tiesu sistēmu, ar ko ievieš procedūru reformu, kura izveido jaunu sistēmu, kas aizstāj Starptautisko strīdu izšķiršanas sistēmu (ISDS). Tam ir divas daļas: būtiski noteikumi par ieguldījumu aizsardzību un tādas sistēmas darbības apraksts, kuras mērķis ir izšķirt strīdus starp ieguldītājiem un valstīm. Tam ir arī ievaddaļa ar definīcijām, kas saistītas ar ieguldījumu aizsardzību.

⁽¹⁸⁾ Sk. EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu "Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība globālajās piegādes ķēdēs" (OV C 303, 19.8.2016., 17. lpp.).

⁽¹⁹⁾ Skatīt 7. zemsvītras piezīmi.

8.2. Reaģējot uz aicinājumu, kas pausts atzinumā REX/390, ir precīzāk definētas tiesības reglamentēt, netiešā ekspropriācija un taisnīga un vienlīdzīga attieksme. Tie ir nosacījumi, kas jāievēro, lai reglamentētu strīdu izšķiršanas procedūru starp valsti un ieguldītāju. Minētajos precizējumos ir noteikts, ka puses tiesības reglamentēt sabiedrības interesēs ir svarīgākas par ieguldītāja aizsardzību.

8.3. EESK uzsver, ka nolīgumā iekļautajām definīcijām, it īpaši reglamentēšanas tiesību definīcijai, vajadzētu būt skaidrām un garantēt valsts tiesības uzturēt un ieviest augstus standartus, sevišķi sociālajā, vides un patērētāju aizsardzības jomā, vienlaikus atbilstoši un saskaņā ar likumu aizsargāt ieguldītājus pret protekcionismu un diskrimināciju. EESK atzinīgi vērtē to, ka nolīgumā līdzās preambulai par šo tematu ir iekļauts atsevišķs pants. Sociālās aizsardzības jomas reglamentēšanas tiesībās būtu nepārprotami jāmin koplīgumi, tostarp trīspusējie un/vai vispārīgie (*erga omnes*) nolīgumi, lai izslēgtu iespēju tos padarīt atkarīgus no interpretācijas, tādējādi pārkāpjot ieguldītāju tiesisko paļāvību. Nedrīkst uzskatīt, ka koplīgumos iekļautie darba un algas nosacījumi ir ar tarifiem nesaištīti tirdzniecības šķēršļi.

8.4. EESK atzīst, ka visnozīmīgākās izmaiņas tomēr ir ieviestas strīdu izšķiršanas procesuālajos aspektos. Strīdu izšķiršanas sistēma ir pārveidota par tiesu sistēmu ar šķīrējtiesu, kur strīdā iesaistīto pušu ieceltos *ad hoc* šķīrējtiesnešus aizstāj tiesneši no pastāvīga saraksta, ko izveido nolīgumu parakstījušās puses. Šīs izmaiņas padara sistēmu vairāk institucionalizētu. EESK aicina puses uzreiz pēc līguma ratificēšanas pārliecināties, ka ieguldījumu tiesas sistēma darbojas pilnvērtīgi un ka tiesnešiem piemīt demokrātiskā leģitimitāte, un ka viņus ieceļ tādā veidā, kas nepieļauj tiesu sistēmas politizēšanās risku vai interešu konfliktus.

8.5. EESK ar gandarījumu uzsver, ka ir ieviests stingrs rīcības kodekss, lai nodrošinātu objektivitāti un novērstu interešu konfliktus. Ir izveidota arī "apelācijas šķīrējtiesa", kas izskatīs šķīrējtiesas nolēmumus jautājumos, par ko pamatoti kritizēta ISDS. Turklāt ir nodrošināta arī pārredzamība, jo strīdiem ir piemērojami UNCITRAL noteikumi.

8.6. Lai gan EESK atzinīgi vērtē uzlabojumus, kuru mērķis ir reformēt sistēmu, tā joprojām saskata problemātiskus jautājumus, kas ir jārisina.

8.7. EESK turklāt atzīst, ka bažas par jaunās sistēmas ieviešanu saglabājas, un katrai no ieinteresētajām personām tās ir atšķirīgas. EESK aicina Komisiju turpmāk ņemt vērā šīs bažas savos nepārtrauktajos centienos uzlabot ieguldījumu strīdu izšķiršanas sistēmu.

8.8. Dažas no šīm bažām var apkopot šādi:

- pamatojoties uz skaidri noteiktām definīcijām, kas samazina plašas interpretācijas risku, jāatrod pareizais līdzsvars starp likumīgiem valsts politikas pasākumiem un ieguldījumu aizsardzības standartiem saistībā ar godīgu un taisnīgu attieksmi un aizsardzību pret netiešu ekspropriāciju,
- ļoti ierobežots tādu likumīgu politikas mērķu saraksts kā sabiedrības veselības aizsardzība, drošība, vide vai sabiedrības morāle, sociālā vai patērētāju aizsardzība vai kultūras daudzveidības veicināšana un aizsardzība, kas ir saistīti ar tiesībām reglamentēt,
- nepastāv skaidra to noteikumu izslēgšana, kas piemērojami sabiedrisko pakalpojumu organizēšanai un sniegšanai,
- peļņas zaudējumus pilnībā izslēdz no aprēķina saistībā ar kompensāciju par veiktajiem ieguldījumiem,
- "zaudētājs maksā" principa ieviešana, kas var traucēt uzņēmumam, it īpaši MVU, izmantot šo sistēmu,
- nepieciešamība ievērot norādes uz ieguldītāja pienākumiem saskaņā ar SDO deklarāciju par starptautiskiem uzņēmumiem, ANO Vadošajiem principiem uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām un ESAO Pamatnostādņēm daudznacionāliem uzņēmumiem,

- zināma neskaidrība jautājumā par to, kā vietējās tiesu iestādes atzīs un izpildīs nolēmumus un kāda ir saistība ar Ņujorkas Konvenciju par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu vai atbilstīgajiem ICSID noteikumiem. Tas būtu jāprecizē, jo ieguldītāji jau pašreizējā sistēmā sastopas ar izpildes problēmām,
- nepieciešamība rūpīgi izvērtēt ieguldījumu tiesu sistēmas saderību ar ES tiesisko regulējumu,
- īstas tiesnešu neatkarības trūkums, jo jaunajā priekšlikumā viņiem joprojām ir atļauts dažos gadījumos strādāt kā korporatīviem juristiem,
- nepieciešamība ņemt vērā ieteikumu, kas pausts TTIP ilgtspējas ietekmes novērtējuma vidusposma tehniskā ziņojuma projektā, proti, panākt, ka ITS sistēmā nav iespējams apstrīdēt sabiedriskos pakalpojumus⁽²⁰⁾.

EESK aicina Komisiju šo problemātisko jautājumu risināšanā iesaistīt pilsonisko sabiedrību un Eiropas juristu aprindas.

8.9. Turklāt dažas ieinteresētās personas apšaubā atsevišķas ieguldījumu arbitražas sistēmas nepieciešamību pareizi funkcionējošās un augsti attīstītās vietējās tiesiskajās sistēmās⁽²¹⁾.

8.10. Nobeigumā EESK uzskata, ka Eiropas Komisijas priekšlikums par ieguldījumu tiesu sistēmu ir solis pareizajā virzienā, taču vairākās jomās ir vajadzīgi turpmāki uzlabojumi, lai ieguldījumu tiesu sistēma darbotos kā neatkarīga starptautiska tiesu iestāde. Komiteja pauž nožēlu, ka sistēma tika ierosināta bez pilnīgas un pamatīgi veiktas konsultēšanās un pirms ietekmes novērtējuma, kurā būtu ietvertas gan sistēmas izmaksas, gan tās darbība, un aicina Komisiju sagatavot šādu ietekmes novērtējumu.

Briselē, 2016. gada 21. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽²⁰⁾ Ecorys, *Trade SIA on the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) between the EU and the USA – Draft Interim Technical Report*, 144. lpp. (<http://www.trade-sia.com/ttip/wp-content/uploads/sites/6/2014/02/TSIA-TTIP-draft-Interim-Technical-Report.pdf>).

⁽²¹⁾ Piemēram, Eiropas Arodbiedrību konfederācijas nostāja par Komisijas priekšlikumu par ieguldījumu tiesu sistēmu TTIP un CETA gadījumā (<https://www.etuc.org/documents/etuc-position-commissions-proposal-investment-court-system-ttip-and-ceta#.V2xn19KNhHg>).